

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ILLUSTRERAD TIDNING FÖR KVINNAN OCH HEMMET GRUNDLAGD AF FRITHIOF HELLBERG

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE: JOHAN NORDLING.

**Zorns Engelbrekt —
Nationalmonument!**

DET FÖRLÖSANDE ORDET i den aktuella frågan om ett nationalmonument är nu sagdt och det gäller för oss alla att som en man samla oss om dess förverkligande. Se här Zorns storslagna skiss till en Engelbrektsstod och hans ej mindre storstilade tanke för dess resande. Platsen midt framför riksdæshuset på en liten grönskande hjärtformig kulle af svensk jord. Ur dess grund skall ett porlande källsprång kvälla fram och fylla en vallgraf mellan rytstoden och stenbarriären mot Norrbrö. Rikshöfvitsmannen tänkes hålla in sin häst framför en medeltida "tvingborg", som han med en manande handrörelse bjuder att ge sig. Svensk politisk frihet, utåt och inåt, kan svårligen inom historisk ram få en värdigare symbol.

De 10,000 husmödrarnas visthus.

UNDER SÖKANDET efter en lämplig liknelse att med den återge kooperationens väsen, fann jag i senaste "Meddelande från Svenska Hem" ofvanstående hemtrefliga och målande bild, som jag genast glad annekterar. Den täcker visserligen ingalunda hela kooperationens idé, som i vidaste bemärkelse ju är ett allas samarbete till allas bästa både vid produktion och konsumtion af allt som vi till lifvets nödortft behöfva. Men — den ger hvad kooperationen hos oss redan hunnit bli i *realiteten* för de husmödrar, som anslutit sig till densamma, och den ger så åskådligt just det i dessa dagar 5-årsjubilerande "Svenska Hem". Att den verkliga troende kooperatören skulle vilja ha en storståtligare bild förstår man lätt, kooperationen är ett Janushufvud med en praktisk och en rent ideal profil, och om det är svårt att säga, hvilken som är den ursprungliga, så är åtminstone säkert att det rent ideala momentet spelar en stor roll, på en gång leder och lyfter det praktiska arbetet och framkommer som ett logiskt resultat af detsamma.

Man kanske icke borde våga sig utom visthuset, när man icke förstår nationalekonomi, men det synes laicus som om kooperationen vore ett medel att med godo öfverlista kapitalet, beröfva det dess ödesdigra egenskaper och låta det — hvad som aldrig händt förr — tjäna det vackra valspråk jag funnit i Else Kleens nya bok: "Oss väl och ingen illa". Ja, det synes, som om denna idé, som så stilla arbetar sig fram inom ramen af det nuvarande samhället, vore den predikare i öknen, som skall lära och förbereda oss för en tid, då samhörigheten skall ha trängt igenom hos oss alla, och då insats och vinst skola stå i rättvis proportion till hvarandra.

Som så många nya sociala och religiösa rörelser har kooperationen uppstått i England. Den vann där sin första framgång genom själfva det ofrånkomliga i sin fundamentalsats, att det blir fördelaktigare om flere gemensamt göra sina inköp till de billigare partiprisen i stället för att betala minutpris hvar för sig, men det ideala samhörighetsmomentet framhölls från början starkt af pionjärerna, de ryktbara väfvarna i Rochdale. Och det är denna sundt praktiska botten för en ideal tanke, som gifvit kooperationen dess seger.

Ty den har segrat. Den började ringa och föraktad, som allt stort och världseröfrande har börjat, men sedan man lyckats finna den formel på hvilken därefter alla konsumtionsföreningar äro byggda — den nämligen att varorna säljas mot kontant betalning till gängse pris och vinsten sedan delas på medlemmarna i förhållande till hvars och ens inköp — så har kooperationen eröfrat allt vidare områden. Den lilla speceriboden i Rochdale är urtypen icke blott till en mängd liknande konsumtionsföreningar i denna och andra branscher, men äfven de stora kooperativa partihandelsföreningarna, som förse detaljföreningarna med varor, härstamma därifrån, och produktionsföreningarna slutligen, där tillverkning af förrödenheter sker efter kooperativa principer, äro ju en följdriktig utveckling ur konsumtionsföreningarna.

Den kooperativa rörelsens historia afläses bäst genom att ta del af utvecklingen i England, och bland C. S. A:s skrifter finnas bl. a. två af E. H. Thörnberg författade arbeten om densamma, som ge den intresserade en öfversiktlig kunskap af kooperationens många olika grenar. I Sverige har kooperationen utvecklats efter de engelska principerna; liksom

där klart demokratisk, har den fått utbredning hufvudsakligen inom arbetsklassen.

I ett afseende förete emellertid den svenska kooperativa rörelsen ett särdrag, nämligen i fråga om kvinnornas insats. Visserligen anses det i England enligt v. Koch af "utomordentlig betydelse för föreningens utveckling att hålla intresset vid makt hos kvinnorna", men någon aktiv insats i själfva affärsledningen lära de icke ha gjort. Ett kvinnligt kooperativt företag sådant som Svenska Hem i Stockholm torde för öfrigt, hur långt man än sträcker jämförelsen, vara något enastående.

Då nu denna "kvinnornas andelsförening", efter att ha existerat i fem år, står med ett medlemsantal af öfver 1,600 husmödrar ur skilda samhällslager, med ett andelskapital af öfver 50,000 kr. och med en försäljningssumma, som det sista räkenskapsåret stigit till närmare 400,000 kr. och då den under dessa år utom ränta å det insatta kapitalet kunnat till sina medlemmar utbetala en vinstprocent af 2,5 på summan af deras gjorda inköp, torde man med full rätt kunna säga att kvinnorna visat sig mäktiga en själfständig insats på området. Det är dock icke de duktiga kvinnors mål, som stå i spetsen för Svenska Hem, att, om det eljes vore möjligt, för kvinnorna monopolisera det kooperativa arbetet. Här behöfs i egentligaste mening *samverkan* mellan man och kvinna. Svenska Hem tillhör ju också det Kooperativa förbundet och vill vara ett led af detsamma. Man skulle då kanske tycka, att ett rent kvinnligt företag som Svenska Hem, därför icke hade sin betydelse i denna sin egenskap utan blott den betydelse, som ett duktigt skött kooperativt alltid har. Men jag tror, att just när det gällt att vinna öfver kvinnorna, enkannerligen medelklassens kvinnor, för de kooperativa idéerna, har Svenska Hem gjort ett arbete, som endast det kunnat göra i sin egenskap af kvinnoföretag och skall ytterligare göra ännu mycket mera. Sägna hvad man vill, kvinnorna ha dock börjat att känna en viss solidaritet sins emellan, och denna har fört dem till Svenska Hem, när icke kooperationens egna förtjänster kunnat göra det, om det än sedan varit dessa, som hållit dem kvar. Och vidare, om än Svenska Hem arbetar efter de kooperationens principer, som skapats af män, har man dock här haft sitt eget speciellt kvinnliga sätt att tillämpa dem och ut från dem arbeta vidare. Något som jag tror är typiskt kvinnligt, var den stora anspråkslöshet, hvarmed man började. Verkställande direktören, tog, ännu då företaget var ett år gammalt, emot besök i ett lagerrum sittande på en sockerlåda. Jag skall aldrig glömma det djupa intryck detta gjorde på mig lika litet som min sensation af rörd stolthet, då jag ännu något år senare i ett referat från ett årsmöte i den då redan ganska stora föreningen, som hade butiker i ett par stadsdelar, läste att samma direktörs månadslön höjts från 100 till 150 kronor. Den som börjar så, den kommer också att lyckas!

Vidare är där denna ogripbara förmimelse af husmoderlig prydighet, företagsamhet och intimitet, som ligger öfver Svenska Hem, som tränger på en vid ett besök i dess butiker, som slår emot en ätven från dess publikation. Man känner där att ordet Svenska Hem är mer än ett firmamärke. Och där är slutligen denna kvinnliga tålighet med de små företagen och möjligheterna, som gjort att Svenska Hem kommit att bli centrum för ett arbete för tillvaratagandet af våra egna förbisedda landt-hemsprodukter, ett arbete, hvari nu kvinnor rundt hela landet äro engagerade och som så

sakta kommer att leda därhän att vi med vårt eget kan uppträda som en farlig konkurrent till alla utländska konserver.

Det är en ting, säga de styrande själfva, som kommer att bli afgörande vid frågan, om kvinnornas insats i kooperationens tjänst skall kunna ytterligare utvidgas, tränga in på andra arbetsområden och till andra delar af landet. Och det är framkomsten af nya dugande krafter färdiga att ge sitt arbete. Om de krafter, som redan bragt arbetet dit det nu står har jag i dag mycket litet talat. Det är ju också förut bekant hurusom det var fröken Anna Whitlock, som tog initiativet till föreningens bildande och först agiterade för den. Dess första ordförande, fru Ezaline Boheman, har nu aflösts af fru Emilia Broomé, medan fröken Ina Almén alltjämt som verkställande direktör är den ledande kraften för Svenska Hem.

E. —ER.

Två dikter.

Af Erik Lindorm.

Sexton år.

MARIA ÄR sexton år
med fläta och halflånga kjolar.
Ofta vid fönstret hon står
och trummar på glaset och gnolar.

Hon vet ej själf hvad hon vill,
hon går och bär på en gäta,
och nyss som hon skrattat till
hon går i ett hörn för att gråta.

Och blicken skyggar så rädd
och speglar så öfvergifvet.
Hon ligger hvar kväll i sin bädd
och gråter och väntar på lifvet.

Minnets slaf.

Du tog så mycket med dig, när du gick,
mitt ljusa vemod, gnistan i min blick,
mitt klara skratt, mitt fladdrande humör
och allt jag trodde på och stridde för.

Nu ären gå. Jag lefver, som jag kan.
I ångest mognade jag brådt till man,
men dig kan jag dock aldrig komma från,
fast jag har tänkt på dig i köld och hån.

Jag sölar ner dig i min fantasi,
jag slår ditt minne för att bli dig fri,
men hur jag höljer dig i skymf och skam,
din renhet genom smutsen strålar fram.

Du skuggar mig, du värker i mitt bröst,
jag går och bär på klangen i din röst.
Hvad skall jag göra för att komma loss,
hur slita nafvelsträngen mellan oss?

Jag tigger ej att du skall bli mig när,
att glömma, glömma endast jag begär!
Jag vet att jag skall aldrig andas fritt,
förrän jag blir ditt tunga minne kvitt.

Ärade husmödrar!

De som köpa utaf

Rosenfors hafregryn och Hafre-Sundhetsmjöl

få alltid full valuta för sina penningar. Tillverkas under läkarekontroll och erhålles uti alla välsorterade speceriaffärer.

Partilager i Stockholm hos Aktiebolaget Wahlund & Grönblad.

Vördsammast Aktiebolaget Rosenfors Bruk & Nya Valskvarnar, Rosenfors.

Ett Svenskt Diktarbete i

Henning Berger Köpenhamn.

berättar om
sitt första författarskap.

VI SITTA i Henning Bergers eleganta arbetsrum, där allting bär spår af ordning och komfort. På en pelare står Strindbergs byst, modellerad af Eldh. Det karaktäristiska hufvudet fängslar, uttrycket och stämningen växla allt efter belysningsförhållandena. Konstnärens eldsjäl har blåst lif i den döda leran. Väggarna i det vackra rummet äro prydda med konstverk, minnen och souvenirer från författarens konstnärsvänner.

Ombedda att taga plats i den magnifika buffel-lädersoffans mjuka hörn, i hvilken vi viljelöst sjunka ned, börja vi härifrån attackera vår artige värd.

— Säg oss något om ert första författarskap? spörja vi lömskt. Hittills har han ej lyssnat till parollen i Idun. Nu måtte han väl svara.

Herr Berger stryker handen sakta genom det mörka håret. Så säger han:

— Det var i Iduns spalter jag första gången såg något

FÖRFATTARENS ARBETSNUM.

SÄLNGEN OCH MATSALEN

opus i tryck. Jag deltog anonymt i en pristäflan — om jag ej missminner mig 1889 — i alla händelser samma

pristäflan, som renderade

vårt land Selma Lagerlöf... Min debut var en novell, Zam, en konstnärshistoria, som belönades med *mention honorable* och inflöt i tidskriftens nyårsnummer. Det var året innan jag emigrerade...

— Till Onkel Sams land — interpellerade vi.

— Mycket riktigt! Jag tänkte aldrig på att skriva mera. Att bli målare lekte mig den gången i hågen... Gud vet om jag ej borde blifvit det ändå. Lifvet därute har jag sökt måla i mina böcker...

— Visserligen. Och nu senast i Bendel & C:o — den 10:e boken på relativt kort tid!

Det blänkte till bakom pincenezen.

— I nära 10 år har jag arbetat i det stora dollarlandet. Icke såsom journalist, utan i det praktiska lifvet. Det är mot emigrationen jag med denna bok velat

mätta ett slag. Det är sannerligen ej en dag för tidigt, att den tanklöse utvandrar tillropas ett *memento!* Mina upplevelser ligga till grund för romanen!

Efter en paus återtog han:

— Min nya roman är egentligen, fastän helt fristående, 2:dra delen i en trilogi, hvaraf *Drömlandet* var den första. Unge Bendel är stadd i utveckling, i den hårda verklighetens skola. Drömmar och illusioner krossas skingningslöst — —

— Tredje delen i triumviratet — kommer den också att behandla U. S. A.?

— Nej. Med Bendel & C:o har jag sagt mitt sista ord om detta land. Tredje delen i cykeln är redan under arbete. Den kommer att behandla Stockholm — det moderna Stockholm.

Det ringde. Ett tillfälligt besök. Herr Berger lämnade oss för några minuter.

I den unga älskvärda fruns sällskap togo vi rummen med alla dess konst saker och antikviteter i skärskådande. (Forts. se sid. 569.)

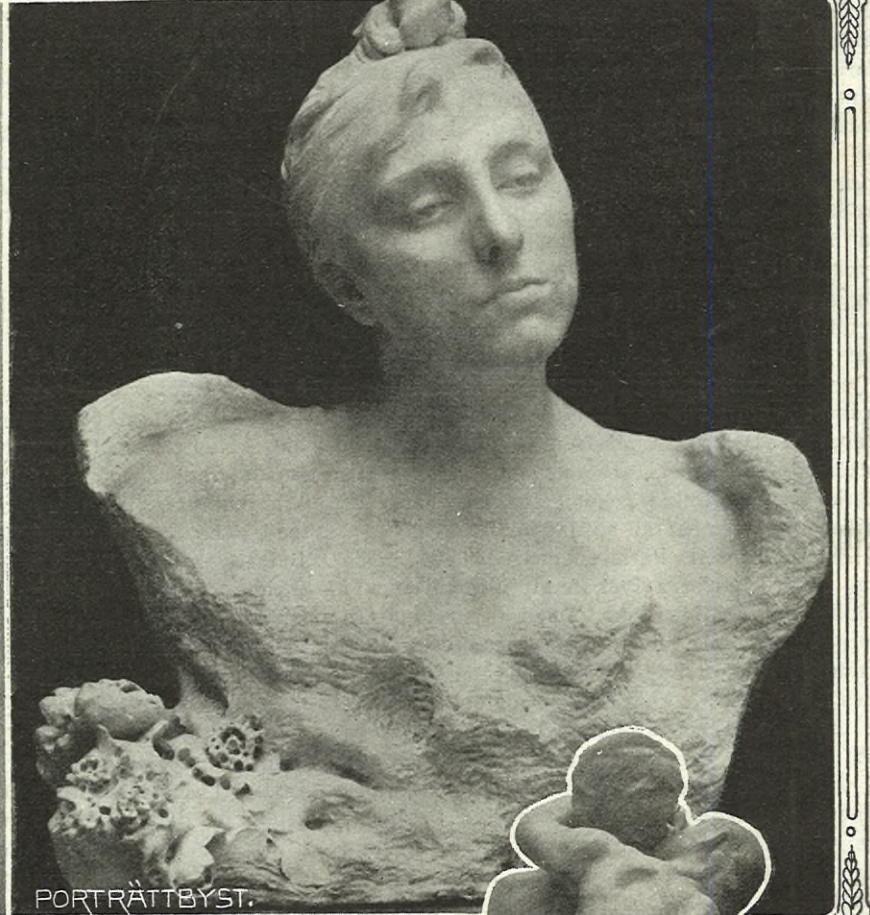
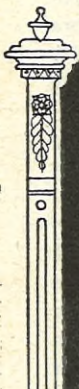
På Rodins Sjuttioårsdag.

*Intryck från
ett besök hos
mästaren i
Meudon.*

en missförstådd antik. Akademiskt kall, konventionell, banal fyllde den illa sin uppgift att tolka det varma och rika lifvet, de stora, starka och ursprungliga känslorna. Rodin, det glömer man alltför ofta, har också gått i skola hos antikens och renässansens mästare. Men han gjorde inte som de andra, slog inte först deras konst i stycken för att sedan sätta hop bitarna. Hvad han hatade denna bleka gångarkonst utan ryggrad, utan kropp, som gick efter idéer och steg på de gamles rygg, föraktande handverket. Rodin nöjde sig inte med konventionella andrahandslösningar.

Han förstod, att det gällde att gå till botten med problemet, det stora problemet människokroppen. Det hade antikens och renässansens stora mästare gjort. Det var

han förstätt kroppens själ. Framställer han en människa som gråter, är hvarje fiber i hennes kropp en snyftning. Och då han skapade Grubblaren, gaf han honom inte bara ett par tankfulla ögon, ett forskande drag öfver ett uttrycksfullt ansikte. Han gaf honom också en kropp spänd i tanke. Nacke, ben, armar, muskler, senor, allt blef koncentrerad tankespänning, blef tanke. Detta oerhördt starka förkroppsligande af inre emotioner har stämplat som ett utslag af krass materialism, sensualism. Det

APOLLOS KAMP MED HYDRAN

PORTRÄTTBYST.

KYSSEN

AUGUSTE RODIN fyller den 14 november 70 år. För många, väl de flesta, betyder det hvila och väntan. Rodin känner ingen trötthet, har inte tid att hvila. Axelbred och stark, en smula böjd blott och grånad, arbetar han rastlöst vidare på det stora verk, som blef honom beskärmt. I det lefver Auguste Rodin för alla tider. Han vet och känner det — utan att förhäfvas. Och detta medvetande är den förborgade kraftkälla, som ger gubben ny styrka, nytt mod och ny ungdom inför ständigt nya uppgifter.

Rodin tillhör de starka och ursprungliga naturer, som kommit för att hänsynslöst förkunna nya sanningar. Därför har också striden kring honom stått het. Rodins konst är en medveten reaktion, en häftig opposition mot det klassiskt konventionella formspråket inom skulpturen. Den plastiska konsten hade alltför länge left på smulorna från de gamles bord, på till leda upprepade poser och gester, ett arf från

förklaringen på deras starka och ursprungliga konst. Alla dess hemligheter ville han aflocka människokroppen, lura på den, då den minst anade det, göra sig förtrogen med den i sömn och lek, i smärta och sinnesjubel, i hvila, gång och häftig kraftansträngning. Djupt in i formernas värld ville han, fram till en allt intensivare förståelse af formernas väsen. Och vägen gick genom arbete, det lärde Rodin tidigt. Först efter att ha samlat en fond af första hands observationer i studier, skisser och utkast på papper, i vax och lera, går han till verket långsamt och planmässigt. Hvem skulle tro det inför denna inspirerade, instinktiva, momentana konst.

Det har sagts om Rodin, att han drifver själen ut i kroppen, och det är till en viss grad sant. Han har en oerhördt plastisk fantasi. Allt blir kropp för honom. Ingen har som

finns ett vackrare och sannare ord för det: panteism. Rodin är hvarken materialist eller sensualist. Han är panteist.

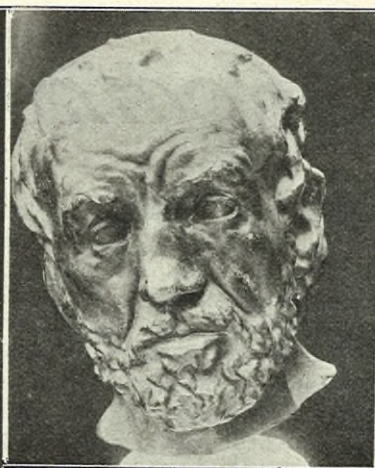
Den plastiska konstens uttrycksmedel, linje och form, äro fattiga och relativt tungarbetade. Färger, toner och ord ge ojämförligt mycket större och friare spelrum åt individualiteten. Tanken tar i dessa stoff oändligt mycket hastigare och lättare uttryck än i stenen. Skalan är mycket rikare och mer nyanserad. Det är därför en af stof-

fet så bunden konst som skulpturen är predisponerad att upprepa sig själf och råka i ett osjälfständigt förhållande till förebilder.

Rodin kände denna fara. Den plastiska konsten blef honom en tvångströja, som spände hårdare ju mer han mognade. Inom honom växte begäret efter oberoende och frihet sig starkt. Han ville tumla om med denna stela konst, som nästan höll på att somna, efter eget godfinnande, gjuta nytt lif i den. Det gällde för honom att kämpa sig fram till nya ursprungliga och starka förstahandslösningar af problemet människan. Det gällde att fördjupa sin konst, vidga dess sfär, skapa nya uttrycksmöjligheter. Genom rörelsen fann Rodin vägen till lifvet. Rörelsen är det för hans konst signifikativa. Hvad ljuset var för Rembrandt, blef rörelsen för Rodin. Det är rörelsen han följer, jagar, fångar och återger i dess finaste nyanser. Rörelsen är för Rodin själens lif i kroppen. Det var i rörelsen han fångade och förklarade kärleken, arbetet, viljan till makt, dessa grundinstinkter, som äro den jord, ur hvilken hans konst är sprungen.

Då jag låg i Paris sommaren 1909, hade jag den oskattbara lyckan att bli mottagen i Rodins ateljé i Meudon. Det var en het jultorgon jag med en vän, en svensk skulptör, vandrade backen upp till Rodins röda tegelvilla "des Brillarets", bakom hvilken målet skymtade, de hvita väggarna af hans kombinerade ateljé och museum. Mästaren stod redan i arbete, då vi trädde öfver tröskeln. Rädsla att störa honom, stannade vi tysta vid dörren. Ljuset, som fritt strömmade in från alla håll, spelade och dansade kring de många hundra hvita marmor- och gipskroppar, som stodo här, och gaf dem ett eget vibrerande lif. Det var som andades de och rörde sig. — Så snart Rodin blef oss varse, kom han oss vänligt till mötes. Vi ville inte störa och bådo honom för all del fortsätta arbetet. Men Rodin log godt. Han visste ju vi skulle komma. Nu ville han ta sig rast en stund och själf visa oss sin ateljé och sin vackra antiksamling, som han var så stolt öfver. Det ligger onekligen något utfordrande i att ställa sina egna verk sida vid sida med dessa härliga antiker. Men Rodin fruktar inte jämförelsen, och hans konst lider inte af den.

Där stod på ett bord bland några skisser till Balzacs hufvud mästarens första själfbekännelse "Mannen med den krossade näsan". Rodin tog den i handen vände på den och höll den mot ljuset. Det är ett underligt arbete, detta slag i ansiktet på publik och kritik af

1. STUDIE FÖR BALZACSTODEN. 2. MANNEN MED DEN KROSSADE NÄSAN. 3. PORTRÄTTBYST AF HENRI ROCHEFORT. SKULPTURER AF AUGUSTE RODIN.

en ung och kraftig hand. Hvad kunde det vara som drog 24-åringen till denna fula gubbes tårda och plågade drag. Var det för att väcka uppseende, opposition, nej, då känna vi inte Rodin, om vi tro det. Var det inte fastmer den oerhörda uttrycksfullhet, det komprimerade intensiva lif, som talar ur dessa drag, där hvarje veck har sin historia, hvarje fåra är ett lidande. Det finns inte en död punkt i denna mask, ingen symmetri i byggnaden. Öfverallt små rörliga ytor, kringspelade af ljus. Vända vi det i handen, frapperas vi af den oupphörliga växlingen af profiler. Ju längre vi fördjupa oss i detta hufvud, desto mer gripa oss kvalet och smärtan i det, desto klarare förstå vi att verket är skönt och starkt. Mellan "Mannen med den krossade näsan", och Balzac, Rodins sista, i hvarje fall största själfbekännelse, ligga öfver trettio år. Balzac är hans mest älskade verk och det arbete, som rymmer mest af Rodin. Nästan med ömhet visade han oss sina små studiehufvud, men det var stolthet i blick och hållning, då vi stodo ansikte mot ansikte med hans stora färdiga Balzac. Alla känna vi Balzacs saga. Beställd och refuserad af "La société des gens de Lettres" har den funnit en fristad på terrassen utanför Rodins ateljé. I många år har han arbetat på det verket, gjort skisser och utkast, ändrat, förkastat, börjat om igen utan att förtrötts. Längre umgicks han med planen att framställa Balzac naken i öfvernaturlig storlek, som vi kunna se af en stor studie i hans ateljé. Det blef för mycket kropp på denne andens heros. Det var ansiktsuttrycket, Balzacs själ han ville ge. Det gällde därför att inte splittra intrycket, utan i stället samla det så starkt som möjligt på en enda punkt, panna, ögon. I dominikanerkåpan ville han hölja honom. Draperad i kåpan reser sig Balzac från arbetet, skapardriften sjuder inom honom. En stor stark dröm om lifvet, en intensiv världsdröm reflekteras i dessa drag. Munnen är bitter af förakt. Det ligger en oerhörd viljekoncentration öfver pannan. Blicken i de djupt liggande ögonhålorna liknar örnens. Men hvart går den? Hvad ser han? Den går inåt, där för sitt inre öga ser han en världs ångest och fasa dra förbi, därpå denna häftiga förvidning, denna sammandragning, som förräder så mycken smärta och så mycken styrka. Samma år Balzac sändes in till Salonen, det var 1899, ställde Rodin ut sitt mest populära verk Kyssen. Det hån och löje Balzac väckte förbyttes inför Kyssen i hänförelse och beundran. Det var först med Kyssen Rodin, 58 år gammal, slog igenom i de bredare lagren, d. v. s. af den

mest lätt förstådda verk, och det är med rätta vi skänka det vår beundran, ehuru det aldrig kan kallas monumentalt i samma mening som Balzac. Verket inköptes af franska staten och står uppställt i Musée de Luxembourg. Ett annat starkt och moget verk från Rodins senare år är hans Apollo och hydran, sockeln till hans stora Sarmientomonument. —

Men om Rodin med förkärlek rör sig med monumentala former, har han också skapat en rad mästerverk på porträttskulpturens område. Utan tvifvel har han nått högst i sina manliga hufvud. Det sammanhänger med den omständigheten, att mannens väsen är oändligt mycket lättare att koncentrera, fånga och uttrycka i ansiktsdragen än kvinnans. Ett af hans uttrycksfullaste manliga hufvud är Henri de Rochefort. Fysionomien behärskas helt af hufvudets och pannans form och den skarpa kalla blicken. Den enda förebräelse, som kunde riktas mot detta verk, är att det är alldeles för monumentalt för denne spirituelle pamflettist. Bland hans kvinnohufvud är det här i reproduktion meddelade hans kanske mest kända och uppskattade.

Men vi ha redan dröjt allt för länge hos mästaren. Arbetet kallar honom. Vi trycka hans hand, tacka och gå. Rodins konst är som starkt vin. Jag kände det, då jag kom ut i det fria. Jag var röd och varm och mina tinningar bultade. Det var, som om något tungt och starkt hade tryckt oss bägge och ändå på samma gång lyft och stärkt oss. Det var Rodins konst, som lefde och rörde sig inom oss.

CARL DAVID MOSELIUS.

Arbetsrum.

HIT TRÄNGA inga fjät och ord som störa sinnets tysta ro. här är blott doft af blomsterjord och hvita hyacinter på mitt bord, Här samlas själens skärfvor hop, här är så tryggt att bo.

Se vinterdagens snöljus silar in som blid välsignelse och sveper allt i vekt och ljufligt drömdis in, då ute vinden biter hvasst och mänskor skratta kallt.

SIXTEN STRÖMBOM.

GLÖM!

nu icke att i tid förse Eder med ett ex. af
IDUNS MODELLKATALOG Nr 4
för höstsäsongen.

Flera hundra
vackra modeller!
ärgtrycksomslag!
Pris: 60 öre.

Ett svenskt diktarhem.

(Forts. fr. sid. 566.)

Vi beundrade de gamla, stilfulla möblerna i mahogny, den präktiga sekretären med sina lönnlådor, vi bläddrade i originalupplagor af Rousseau, Voltaire, Buffon m. fl., en arsenal läckert inbundna böcker med franska kopparstick och akvatinta. Matrummet var inbjudande, möbleradt i Chippendale. Och så rummen en file med sina vackra enfärgade tapeter, hvilkas färger harmoniskt klungo samman.

Ett konstnärshem, där sol och hemtrefnad rådde, där smak och förfining förde spiran.

Från balkongen utbredd sig en square, rundelen vid Fredriksbergs allé, en storstadsvy med plantering och boulevard, med kaféer och musik, en bit Berlin eller Paris.

Och medan blicken gled öfver gatans lif, tänkte vi:

Denne hypermoderne författare, som lefver i det pulserande nuet, som med bravur upprullar storstadens jäkt och dess förpinade ro, kampen för tillvaron, jakten efter lyckan, har han i grunden sina egna rottrådar fästade i det tidevarf, som kallas 20:e seklet?

En romantiker, i oklanderligt modernt snitt, och med modern mask. Ja, det är han!

Jag läser det i hemmet, mellan raderna i hans noveller. De gamla böckerna och empirmöblerna bekräfta detsamma.

I hörnet af "Dagligstuen" stod en charmant konsertflygel

Fru Karin Berger är också konstnär, framstående pianist som hon är.

Toner af Grieg och Chopin fyllde den lilla salongen.

"På allmän begäran" hade hon ännu en gång föredragit Polnisches Lied, Bergers älsklingsstycke, en polsk frihetshymn, mättad af lidelse och patriotisk glöd, då plikterna kallade henne i köket.

Vi hejdade henne ett ögonblick, med intervjuarens rätt, och sporde:

— Hvad är fru Bergers åsikt om — Henning Berger?

Hon studsade till vid denna oväntade fråga. Men så lyste hon upp, sade och försvann:

— Han er den morsomste jeg kender — han er Humøret i min Tilværelse! — — —

Timmarne svunno allt för hastigt i det skandinaviska konstnärshemmet. Det blef tid att bryta upp.

Våningen inunder läste jag en namnskylt, som framkallade minnet af en man, som nationen upphöjt till — monark. Beröfvad sina ägodelar, man säger med orätt, vände han ett otacksamt fädernesland ryggen. Jag trodde han fanns nästans i Centralamerika eller Sydafrika.

Vi stego in i elevatoren.

— Är det verkligen han, som råkade i konflikt med Spanien?

— Det äger sin riktighet — sade Berger. Jag blef själf förvånad, då jag här om dagen gjorde upptäckten. Ett människoöde!

Nedkommen på gatan, kastade jag en blick upp mot den rymliga våningen. Gardinerna voro omsorgsfullt tilldragna. Ej ens en skynt af den en gång så mäktige guld-kungen syntes.

— Hvad tycker ni egentligen om "Kongens By", frågade jag i afskedets stund.

— Jag trifs utmärkt — men det är ändå inte Stockholm.

Tänkte väl det! En genuin stockholmare, och det är Berger i hvarje tum, för honom blir dock alltid Stockholm, han må nu lefva i Paris eller San Francisco — drömlandet.

ALFRED B. NILSON.

Från tysta vindskamrar.

DET MÄRKS att vi äro i de gamlas månad. Tidningarna tala plötsligt om dessa förgätna, hundrade hjärnor och händer syssla för dem och deras väl och så förmedlas intresset ut till den stora publiken. Dessa tre gamla kvinnor, som väl annars aldrig skulle blifvit uppmärksammade, än mindre fotograferade, höra just till detta de tysta kamrarnas garde, de ha varit tre af hundraden bland de sökande till Ljusglimts pensioner, och därför ha de kommit med på den stora listan där alla, som vänta hjälp på De gamlas dag, äro uppsatta. Vi tro att de icke skola behöfva vänta förgäfvos.

Ett hundra kronor i pris! Årets tolf kapitel.

Vi utlysa här den första pristävlingen om de tolf kapitel, som komma att markera årets månader i 1911 års Idun. Ämnet lyder:

Inför barnens framtid,

ett kapitel om föräldrars plikt att stöda och råda sina barn vid valet af lefnadsbana samt en utredning af frågan om och när skuldsättning för de ungas utbildning kan anses tillbörlig.

Då spörsmålet är synnerligen djupgående och lika mycket rör de äldre som de yngre, hoppas vi att denna liksom våra föregående täflingar kommer att omfattas af våra läsares lifliga intresse. Täflingsskrifterna, som skola vara försedda med påskriften: *Iduns artikel-täfling*, måste vara inlämnade till redaktionen af Idun senast den 30 November 1910. För den enligt redaktionens åsikt bästa artikeln utfästes ett pris af

ett hundra (100) kronor

och den prisbelönade uppsatsen inflyter i något af Iduns januarinummer.

Stockholm den 1 november 1910.

Redaktionen af Idun.

En väl använd femma.

SYSTER DIDI och syster Burre voro två unga sjuksköterskor, och de hade funnit hvarandra på tåget till Stockholm. De hade aldrig sett hvarandra, innan de kommit, den ena från öster, den andra från väster, och i Nässjö stigit på snälltåget till Stockholm en kall vinterdag, men det hindrade inte, att de voro goda väninnor, då tåget hunnit till Linköping, och då tåget kom till Saltskog, hade de hunnit med icke blott att anförtro hvarandra sina yttre lefnadsomständigheter, utan också att vända ut och in på sina hjärtan och berätta sina dyrbaraste hemligheter och blotta sina heligaste känslor för hvarandra.

Då ett par unga flickor på så kort tid i ett oafbrutet crescendo gifvit sig sina känslor i våld, är det inte så underligt, om farten blir lite för stark, entusiasmen lite för het och känslighetens nerv lite väl högt stämd. Så hade det också gått med syster Burre. Syster Didis vanligen så pigga och lefnadslustiga ögon hade blifvit stora och fjärrskådande och voro i ovanligt hög grad, såsom herr Fratén brukade i stilla hänryckning uttrycka sig, "swatta, swatta, swatta." Och syster Burres vanligen så bleka kinder hade fått en högre färg. Det var verkligen inte underligt, att de andra passagerarne kastade intresserade blickar på de små sjuksköterskorna.

Under den sista timmen hade syster Didi och syster Burre afhandlat litteraturen med hvarandra och talat om sina favoritböcker, och därunder hade de kommit hvarandra ännu närmare. Då tåget gled in på Saltskogs station, kände syster Didi och syster Burre sig så upphöjda i anseende till sina tänkesätt, så ädla i sina hjärtan och så rena i sina själar, som det knappast är för tanken möjligt att uppfatta. Och vid det tidsmomentet fanns där knappast något stort offer för någon stor sak, någon ädel och hjältemodig handling, som syster Didi och syster Burre icke skulle hafva med glädje åtagit sig.

I all synnerhet förhöll det sig så med syster Didi.

Nu hände det sig också så lyckligt, att alla dessa ädla känslor icke skulle komma att slockna och falna som förflugna gnistor. Det begaf sig nämligen, att bland en del andra nya passagerare i pälsar och ulster äfven befann sig en ung man i frackkostym. Han såg onekligen bra frusen ut, och frack är ju också ett riktigt förkylningsplagg, tyckte syster Didi. Hon meddelade genast syster Burre sina tankar om den stackars unge mannen i fracken, och syster Burre tyckte alldeles som syster Didi. Det var verkligen synd om den stackars unge mannen utan öfverrock. Han måtte vara bra fattig. Och tänk, om han inte ägde några andra kläder än frackkostymen! Det vore nog på det viset, ty den, som är så fattig, att han inte har råd att ha öfverrock, han blir inte bjuden på fracktillställningar. Syster Didi hade hört, att hos klädmäklare voro äldre frackar särdeles billiga. Den unge mannen hade nog inte haft råd att köpa en aflagd kavajkostym, utan så fattig hade han varit, att han måst nöja sig med det billigaste som fanns — en gammal frackkostym. På det sättet måste det förhålla sig, det var säkert. Förresten tog han sig riktig stilig ut i frack.

— Och tänk — sade syster Didi — om han inte ens har skjorta! Jag har läst, att fattiga stackars herrar ibland köpa papperskragar och pappersveck och pappersmanschetter, men inte ha någon skjorta.

— Stackare, hu då, sade syster Burre med en liten rysning och såg först på den stackars

Uppgit lifvidd (under armarne), midjevidd och kjollängd erhåller Ni till Eder figur

fullt tillförlitliga, moderna och eleganta
Pappersmönster.

Erhållas omgående till nedanstående pris inom Sverige: Bluslif 40 öre, Kjolmönster utan släp 50 öre, Prinsessklädning 75 öre, Reformdräkt 75 öre, Barndräktmönster 50 öre, Kragmönster (Pellerin) 50 öre, Kappmönster 80 öre, Nationaldräktmönster 1 kr. Mönster kunna äfven beställas efter andra än våra modeller. Beställning skall då åtföljas af den modell som önskas. Priset är då dubbelt mot det vanliga.

Expedieras portofritt inom Sverige om rekvisition åtföljd af likvid insändes till

Mästern Samuelsg. 45 B, Stockholm,

Mönsteraffären "Chic".

unge mannen i frackkostymen, som satt i nästa afdelning, omedveten om de barmhärtighetskänslor, som hans åsyn väckte, och sedan ut genom fönstret, där snön gnistrade i det klara månskenet.

— Burre du, sade syster Didi, tänk om han svälter! Tänk om han inte har någonstans att gå, då han kommer till Stockholm.

— Det vore förfärligt, medgaf syster Burre.

— Burre du, sade syster Didi, som var den af de båda, som hade den mest vidtflygande fantasien, se så ledsen och betryckt han ser ut. Du tror väl inte han tänker på själfmord?

Syster Burre, som satt med ryggen åt den afdelning där den unge mannen satt, vände försiktigt på hufvudet och mönstrade honom diskret. Hon konstaterade, att han såg mycket allvarlig ut.

— O, den som kunde hjälpa honom, sade syster Didi.

Syster Burre, började något reagera mot det öfverdrifna i de tankar och känslor, som hon lätt komma till uttryck, men hon ville inte för något i världen erkänna detta ens för sig själf. Syster Didi däremot hade ännu icke nått kulmen. Hon kände som om hon skulle kunna ta af sig sin kappa och svepa den om frackmannen, som utan tvifvel var både svulten och frusen.

— Burre, sade syster Didi, tror du inte, att det ibland behöfs bra litet för att sätta en människa i stånd att komma sig upp ur nöd och betryck?

— Joo, sade syster Burre.

— Tror du, Burre, att han kan bli hjälpt med en femma?

Det klack till i syster Burre vid denna vändning. Det var ju klart, att syster Didi hade rätt. Här fanns en stackars medmänniska, som de skulle kunna hjälpa, och då var det ju deras enkla kristliga plikt att hjälpa. Syster Didi var säkert mycket bättre kristen än hon. Hon drog sig inte för att handla efter hvad hon ansåg rätt. Och så feg hon, Burre, var! Hon tvang sig följa med syster Didi i dennas tankeutflykter och förklarade med ifver, att hon visst trodde, att fem kronor kunde bli rysligt goda att ha för den unge mannen, äfven om de inte komme att bli af någon afgörande vikt för hans kommande lif. Fem kronor vore inte litet.

Syster Burre var från ett fattigt hem, så hon visste nog, hvad en femma kunde vara värd. Syster Didi var en rik flicka, som just inte hade något begrepp om pengar. Men det var en egenhet med syster Didi, att hon aldrig hade några pengar. Så var det nu också. Hon hade nätt och jämnt så mycket, som hon behöfde för resan. I Stockholm behöfde hon inga pengar, där hade hon allt hvad hon ville.

Som det nu var syster Didi, som kommit upp med idén att ge den unge mannen fem kronor, så förbehöll hon sig, att hon skulle bestå femman. Och som hon inte hade denna, så lånade hon den af syster Burre.

Sen detta väl var på det klara, blef det fråga om, hur gåfvan skulle frambäras. Det hade de inte tänkt på förut, men nu insågo de, att det inte var så lätt att gå fram och ge en allmosa åt en ung man, som inte var tiggare. Deras beslut att ge honom femman var emellertid oryggligt. Det vore ett brott, som de aldrig skulle förlåta sig, om de bröte det.

Men hur skulle de bära sig åt?

— Du får lämna honom femman, sade syster Didi till Burre.

— Nej *aldrig!* Jag skulle dö! sade syster Burre.

Efter många förslag enades de om, att de skulle vänta, tills man kommit fram till Stockholm. Då skulle syster Didi sticka femman i den unge mannens, hand och innan denne visste ordet af, skulle gifvarinnorna vara försvunna i vimlet.

Under tiden, medan alla planer och förslag uppgjordes och förkastades, ilade emellertid tåget framåt, och ju närmare de kommo Stockholm, desto mera nervösa blefvo de. Ändtligen blåste tåget för sista gången och rullade in på Centralen. Syster Didi bar en väska i vänstra handen och höll femman i den högra. Syster Burre stod lastad som en packåsa med allt deras bagage. Så stodo de färdiga att rusa ut på perrongen, utföra sitt dåd och försvinna.

Då tåget kommit fram, steg den unge mannen upp, fällde upp frackkragen och lade slagen fram öfver bröstet. Så snart trängseln blef litet mindre, steg han ur och följde med strömmen af folket mot utgången. Det var då, som en liten darrande hand stoppade ett litet papper i hans hand, hvilken med en naturlig reaktion slöt sig om papperet. Han vände sig om och såg ett par unga flickor i sjuksköterskeuniform närmast bakom, båda med ett strängt allvar i sina ansikten, den närmaste strålande med ett par fjärrskådande svarta ögon. Det var omöjligt tro, att någon af dem stoppat biljetten i hans hand.

Ögonblicket därpå voro de två sjuksköterskorna uppe i en droska och rullade ut i den vida världen. Den unge mannen gick fram till en lykta för att läsa biljetten. — Det var en femma.

Utdrag ur två bref.

Lilla älskade Burre!

Du har väl sett i tidningarna, att Carl och jag äro förlofvade!!

Tänk ändå, att femman blef af en afgörande betydelse i min Carls lif!

Då jag emellertid tänker på, hur ädla och upphöjda vi kände oss öfver det hjältemodiga i att skänka en medmänniska 5 kronor, och då jag med vår handling jämför min Carls handling att i smällkalla vintern ta och skänka bort sin öfverrock så där utan vidare, så känner jag mig rätt litet skamsen. Men jag hoppas i alla fall, att det inte blir någon vana hos honom att ge bort sina kläder.

Kom äntligen hit i sommar någon gång! Carl ber om sin vörndnad. Kom snart!

Din lyckliga
Didi.

P. S. Kom äntligen!

Käraste liten Didi!

Ingen kan innerligare än jag glädja sig öfver din lycka! — — — — —

Om jag inte stör dig i din lycka, så vill jag rysligt gärna komma en gång fram i sommar. Framför min vörndnad för din fästman! Än en gång mina varmaste och innerligaste lyckönskningar!

Din tillgifna
Burre.

P. S. Vid tillfälle kan du skicka mig femman.

D. S.

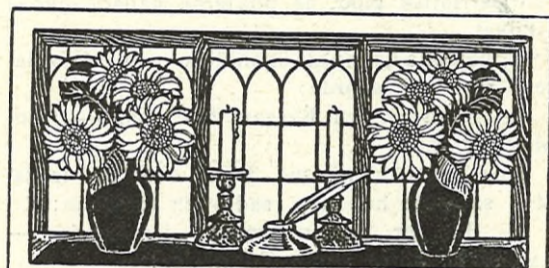
ALARIK.

TEXTILEN I HÖST är utsökt som vanligt, om den än icke erbjuder några sensationella nyheter af något slag.

Nordiska kompaniets textilafdelning tyckes alltmora specialisera sig i hvitt. Största delen af utställningen upptages af Stores i hvitt och läckert linnegrått, dukar i hvitt, kuddar i hvitt och till detta Hilda Starcks berömda spetsar. Det är också förvånande hur mycket känsliga variationer som kunna åstadkommas inom detta begränsade område, där N. K. intar en rangplats. Äfven Giöbels höstutställning har mycket och vackert i hvitt, mest gardiner och mest med råsidan som stoff. Herr Wallander, hvars konstindustriella arbeten vi nyligen omnämnt i samband med hans utställning, har gjort en sinnrik och förnäm valnötsmöbel — valnöt tyckes nu ha kommit till den föraktets gräns, då pendeln svänger och det blir modernt igen — och dessutom många andra vackra ting. Fru Sutthoffs sofföfverdrag med kuddar är så mildt och lent i färg och ger en så hemtrefligt helhetsintryck, att det måste inta alla som kunde ha ett hem och ett hörn för den. Klädintresserade damer gömma nog återigen i sina hjärtan två breda broderade eskarpes, ett i svart och violett och ett i hvitt.

Den fylligaste utställningen har Handarbetets Vänner och det tyckes som om deras strama teckning och tunga färgskala skulle i år ha ingått flere lyckliga föreningar än vanligt. Fröknarna Sjöström, Andersson och Widebeck äro denna gång de bärande krafterna, fru Günthers karaktäristiska och färgglada saker lysa upp här och där, men falla något ur ramen. Utställningens praktverk äro Strängnäs domkyrkas antependier.

VI HA mottagit nedanstående skrifvelse, hvars innehåll vi anbefalla åt föreningen S:t Eriks benägna uppmärksamhet.

Iduns Redaktion,

Mästersamuelsgatan 43,
Stockholm.

Till den verkan det nu hafva kan, tar jag mig härmed friheten påpeka för ärade Redaktionen det bedröfliga skick hvari minnestafan öfver Anna Maria Lenngren, Beridarebansgatan 21, numera befinner sig. Skriften har blifvit så godt som oäslig och hela tafan för öfrigt så angripen, att ingen, som ej förut känner dess plats, lär uppmärksamma den. Detta är skada. — Kunde ej Idun i anslutning till den nyligen uppsatta minnestafan öfver Jenny Lind påpeka detta förhållande och på ett eller annat sätt göra något för att tafan blefve restaurerad. Man kunde åtminstone lägga nytt guld i bokstäfverna; där står blott: "Anna Maria Lenngren, född 1654, dog här 1817".

Dessutom en liten anmärkning i förbigående. Iduns redaktion ligger ju på helgad mark — inom konstellationen af tre minnestafor öfver framstående svenska kvinnor. Ett egendomligt sammanträffande att de sitta så nära hvarandra dessa tafor, Anna Maria Lenngrens, Beridarebansgatan 21, Fredrika Bremers, Sergelgatan 8 (Uppsatt af Svenska Kvinnornas Nationalförbund), och Jenny Linds, Mästersamuelsgatan 40. Här i Stockholm torde de också vara de enda, som ägnats kvinnor. Öfver män finnas, så vidt jag vet, blott två, Samuel Owens och Nobels.

"EN PASSANT"

